

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на **Кирил Атанасов Калоянов**,
редовен докторант в катедра „География на туризма“ – Софийски университет „Св.
Климент Охридски“

на тема **„Концепция за развитие на велосипеден туризъм по българското поречие на
река Дунав“**,

представен за придобиване на образователна и научна степен доктор по направление
4.4. Науки за земята (География на рекреацията и туризма“)

от проф. д-р Васил Христов Маринов,
член на научно жури, определено със заповед № РД 38-60/23.01.2018 на ректора на
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Представеният за рецензиране дисертационен труд е насочен за публична защита с решение на Факултетния съвет на Геолого-географски факултет, Протокол № 1 от 16.01.2018 г. и е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Докторантът е представил всички изисквани документи. Спазени са всички процедурни изисквания.

Кратки биографични данни

Докторантът Кирил Калоянов е роден през 1985 г. Придобил е ОКС „бакалавър“ по туризъм (2008 г.) и ОКС „магистър“ по етнология и културна антропология (2012 г.) – и двете в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Обучението му като редовен докторант към катедра „География на туризма“ е в периода 2014-2017 г.

Кирил Калоянов е работил като секретар (2007-2010 г.) и изпълнителен директор (2010-2015 г.) на Българската асоциация за алтернативен туризъм, при което е участвал в изпълнението на няколко проекта, свързани с туризма, в т.ч. и като ръководител.

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд включва 186 стр. основен текст, в т.ч. 33 таблици, 58 фигури и списък на използваните източници с над 150 заглавия. Към дисертационния труд са приложени 13 приложения с общ обем 47 стр., в които са представени въпросниците за собствените анкетни проучвания, карти, таблици, писмени отговори на институции.

Структура и съдържание. Структурата на дисертационния труд е логична, последователна и балансирана, произтича от и е добре обоснована в теоретико-методологическата част и позволява цялостното и задълбочено разглеждане на темата. Тя включва въведение, пет глави и заключение.

Въведението (4 стр.) представя актуалността на темата, обекта, предмета, целта и задачите на изследване.

В гл. 1 „Теоретико-методологически основи на изследването“ (33 стр.) се разглеждат същността и особеностите на велосипедния туризъм, основни теоретични модели и понятия в изследването на велосипедния туризъм, съществени от гледна точка на изследването аспекти на туристическата политика и планиране, след което е представена методиката на изследването.

Гл. 2 „Външна среда за развитие на велосипедния туризъм на европейско и национално равнище“ (28 стр.) анализира развитието на велосипедния туризъм в Европа и България. Значително внимание е отделено на велосипедните маршрути, в т.ч. на Дунавския велосипеден маршрут в неговата цялост, както и на политиките за развитие на велосипеден туризъм в България и други страни от поречието на река Дунав.

Гл. 3 (31 стр.) е посветена на вътрешната среда за развитие на велосипеден туризъм в изследвания район и представя последователно географското положение и достъпност, туристическите ресурси, социално-икономическата и демографска среда и съвременното състояние на туризма.

Гл. 4 (54 стр.) фокусира вниманието върху състоянието и перспективите на велосипедния туризъм в българското поречие на река Дунав, като е логично структурирана за да анализира три основни аспекта – предлагане, търсене и нагласи на заинтересованите.

Гл. 5 (13 стр.) представя крайния продукт на изследването – концепция за развитие на велосипедния туризъм по българското поречие на река Дунав. Въз основа на SWOT-анализ и синтез на проблемите и възможните решения са формулирани стратегически цели и

приоритети и е предложен механизъм за координация при развитието и управлението на велосипедните маршрути. Докторантът характеризира напълно основателно предложената концепция като „академична разработка, чието осъществяване в практиката би било възможно само ако бъде възприета от заинтересованите страни и доразвита като стратегически план от институциите, които ще са отговорни за нейното прилагане“

Заключението (3 стр.) представя стегнато постигнатите резултати и очертава насоки за бъдещи изследвания.

Актуалност. Актуалността на темата е добре обоснована във въведението. Тя се свързва от една страна с функциите на колоезденето, които са в състояние да адресират редица глобални проблеми (замърсяване, използване на невъзобновяеми енергийни източници, наднормено тегло и др.) и качеството на туристическото преживяване, а от друга – с тенденциите и политиките на европейско ниво и нуждата от адекватна инфраструктура и организация, изискващи подходяща намеса на публичния сектор. Същевременно се подчертават дефицитите в усилията от българска страна за развитието на веломаршрута по р. Дунав, чието преодоляване предполага цялостна концепция и подобрена координация.

Познаване на проблема и критична интерпретация на литературните източници. Докторантът демонстрира задълбочено познаване и способност за критична интерпретация на съществуващата научна литература, което се демонстрира както чрез значителния брой използвани подходящи източници, така и чрез анализа на теоретични модели и концепции в гл. 2. Налице е и добро познаване и адекватна интерпретация на политически документи и нормативни актове, което е от критично значение при подобна разработка.

Вътрешна последователност (съответствие между проблем, цел, задачи и методика на изследването). Обектът, предметът, целта и задачите са уместни. Целта на изследването е формулирана ясно и конкретно и съответства на идентифицираните проблеми. Задачите също са формулирани ясно и конкретно и са необходими и достатъчни за постигане на целта на изследването.

Теоретична основа. Теоретичната основа на изследването включва три елемента: изясняване на същността и особеностите на велосипедния туризъм, анализ на теоретични модели и концепции, свързани с изследването на велосипедния туризъм и анализ на съществени от гледна точка на темата постановки на туристическата политика и планиране. Без да се предлагат големи научни новости, внимание заслужава систематизирането и

критичната оценка на съществуващите разбирания за същността и особеностите на велосипедния туризъм, неговите влияния и подходите към неговото изследване и управление.

Методика. Цялостният методологически подход е подходящ и обоснован – съчетание на солидна теоретична основа с познаване на международния опит и собствено емпирично проучване, прилагащо подходяща методика, осигуряваща изпълнението на задачите и постигането на целта. Териториалният обхват на изследването е ясно очертан и добре обоснован. Изрично са идентифицирани и са обосновани факторите за развитие на велосипедния туризъм, които подлежат на последващо изследване и оценка, както и аспектите на анализ на съществуващото състояние на туризма. По същество се прилагат два типа методи –типично изследователски (за набиране и анализ на количествена и качествена информация) и ориентирани към планирането (SWOT-анализ, анализ на проблеми/дърво на проблемите, йерархично целеполагане). Възприета е балансирана комбинация от подходящи методи за набиране на вторична и първична информация.

Прилагане на методиката. Възприетата методика е приложена коректно и творчески. Използвани са достатъчно голям брой подходящи и актуални източници, които са цитирани коректно в текста. В това отношение може да се подчертае изчерпателният преглед на политически и нормативни документи на национално ниво и на планови документи на местно ниво.

Осъществени са собствени анкетни проучвания въз основа на добре обмислени и оформени оригинални въпросници с четири различни целеви групи (респонденти): потенциални потребители на велотуризм, представители на настанителния сектор, представители на местните власти, туроператори и неправителствени организации, както и представители на органи на централната изпълнителна власт. Получените данни са анализирани коректно, цялостно и задълбочено, не на последно място благодарение на използването на подходящ софтуер за статистическа обработка и анализ на данни. Въпросът за обема на извадките за някои от анкетните проучвания (потребители на велотуризм, хотелиери) е дискуссионен, но смятам, че докторантът е направил това, което е постижимо в рамките на докторантско проучване и надеждността на данните е приемлива при отчитане на ограниченията на сравнително малките извадки, които са коректно представени и коментирани.

Осъществено е обхождане на цялото трасе на веломаршрута, при което е проведено целенасочено наблюдение по предварително набелязани и критични аспекти, които трудно могат да бъдат оценени по друг начин. Това е позволило детайлното описание на маршрута от гледна точка на транспортна инфраструктура (вкл. маркировка), природни и антропогенни атракции, туристически услуги и др., което освен като аналитичен продукт, може да се използва като ядро на пътеводител за велотуристи в района.

Благодарение на прилагането на разнообразни методи и източници на информация е отделено необходимото внимание на търсенето за велотуризм в Европа и в България (потенциално и ефективно) – аспект, който често се подценява при подобни теми с аргумент за липса на информация. Наред с това е налице ясно изразен оценъчен подход при анализа на повечето фактори, макар че не се прави количествена (балова) оценка.

Като специфично достойнство може да се отбележи стегнатият, но достатъчно изчерпателен анализ на функциите на публични институции по отношение на велотуризма на различни пространствени равнища в България (рядкост в подобни анализи, не само в докторантски проучвания). Въз основа на това се прави съществен извод за необходимостта от координация като ключов фактор за успех в развитието на велотуризма (с. 74). Изрично трябва да се посочи и коректния SWOT анализ, който избягва типичните грешки при неговото прилагане – той се отличава с конкретност, фокусираност, обоснованост въз основа на предходния анализ и ясно разграничаване на вътрешните (силни и слаби страни) и външните (възможности и заплахи) фактори. Анализът на проблемите е синтезиран, структуриран и конкретен, което позволява предлагането на конкретни, прости и - в преобладаващата част от случаите - добре обосновани решения. Предложената йерархия на целите съответства напълно на идентифицираните проблеми и нужди. Напълно обосновано в концепцията са включени не само местни, но и национални действия.

Не на последно място съдържанието на дисертационния труд показва добро познаване и използване на научния стил и терминология. Той е старателно оформен и написан на добър език, което улеснява неговото възприемане. Заслужава признание стегнатото изложение, без излишни подробности, което е от критично значение в сферата на публичната политика и планиране. Трябва да се подчертаят личната ангажираност и съпричастност на докторанта към анализиранияте проблеми, както и направените от него

предложения по проекта на Актуализираната национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в България 2014-2030.

Публикации. Основни резултати от изследването са достойние на научната и професионална общност, което се потвърждава от представените 3 научни публикации, които са пряко свързани темата на дисертационния труд.

Автореферат. Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и е изготвен в подходящ обем и форма.

Научни и научно-приложни приноси

Приносите са теоретични, методически и приложни, формулирани са стегнато и конкретно от докторанта и отразяват действителните постижения, с едно изключение – подценен е най-общия принос, който е формулиран в заключението на дисертационния труд, а именно: разработен е и е приложен модел за проучване и планиране на велосипедни туристически маршрути в съответствие със специфичния контекст на България и района на изследване.

Критични бележки и въпроси

В дисертационния труд се откриват някои слабости и пропуски, които не намаляват неговото значение и оценка:

- Яснотата на дисертационния труд би спечелила от кратко представяне на подхода и основните методи на изследване в неговото въведение;
- При анализа на компетенциите на различни институции от гледна точка на велосипедния туризъм не са посочени съответните нормативни актове, в които са определени тези компетенции;
- При анализа на климатичните условия на изследвания район не става достатъчно ясно кой е периодът с благоприятни условия за практикуване на велотуризм и каква е неговата продължителност;
- Не са разгледани заетите в туризма в района; не са коментирани и изисквания към тази подсистема на системата на туризма от гледна точка на велотуризма;
- На фона на коректното цитиране на източниците, не става ясно кой е авторът на

- картите в приложение 9 (възможно е те да са авторски, но картиране или картографски метод не са посочени изрично в методите на изследване);
- Не е направен опит за оценка на обема на ефективното търсене за велотуризм в района, респ. прогноза за неговата промяна при осъществяване на необходимите действия за подобряване на условията;
  - При разработването на концепцията би могло да се използват и други методи, които биха осигурили по-голяма валидност на крайния продукт, като метод на сценариите и/или анализ на различни опции/варианти (в т.ч. вариант за „ненамеса“);
  - Не са идентифицирани изрично фактори за успеха при последващото развитие и прилагането на концепцията (освен възприемането и доразвитието ѝ като стратегически план от институциите, които ще са отговорни за нейното прилагане), което би могло да се направи сравнително лесно въз основа на разгледания опит на други страни.

Към докторанта имам следните въпроси:

- Какви са основанията на страни като Канада, Китай, САЩ, Тайван, Тайланд, Филипини да участват в Европейската федерация на велосипедистите? (с. 54)
- Поставя ли велотуризмът специфични изисквания към обслужването (обслужващия персонал) и ако да – как се оценява ситуацията в района на изследване?
- Каква е оценката на автора за съвременния обем на ефективното търсене за велотуризм в района (напр. брой туристи за сезон, среднодневен брой, реализирани нощувки за сезон, реализирани приходи)?
- Как се обясняват и обосновават ли са високите очаквания към централните органи на изпълнителната власт по отношение на развитието на дунавския маршрут? Споделяте ли очакванията за това Министерството на туризма да поеме ролята на координатор (особено от страна на местните власти) и ако да - какво е необходимо за да се постигне това? Ако не – защо?
- От кого се очаква да се направят инвестиции в подобряване на услугите (настаняване, хранене и пр.) и във връзка с това действително ли е необходимо

пазарно проучване и кой трябва да го осъществи? (с. 165) Няма ли по-просто решение, напр. кратка брошура, която да представя пред заинтересованите какво очакват и изискват велотуристите и която може да насочи предлагането в правилна посока? (както впрочем е предложено в т. 5.3.3.1, с. 171)

Заклучение

Предложеният дисертационен труд представлява завършено самостоятелно изследване по научно и практически значим проблем и отговаря на изискванията за присъждане на ОНС “доктор“ на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, както и на препоръчителните критерии на Геолого-географски факултет. Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати с оригинален принос и доказва, че докторантът притежава теоретични знания по специалността и способности за осъществяване на самостоятелни научни изследвания. Въз основа на това убедено **предлагам на Кирил Атанасов Калоянов да се присъди образователната и научна степен „доктор“.**

София, 5.03.2018 г.

Рецензент:

(проф. д-р Васил Маринов)